

STENUNGSUNDS
KOMMUN

2007-01-04
Reviderad Mars + Juni 2009

Trygghet, respekt och ansvar

**Riktlinjer för Stenungsunds kommuns
barnomsorg/skola vid upprättande av årlig plan
mot kränkande behandling/likabehandlingsplan**

Bakgrund

Sedan 1 januari 2009 regleras utbildningsområdets ansvar angående diskriminering och kränkande behandling i

- Diskrimineringslagen (2008:567) och
- Skollagen kap. 14a (1985:1100) .

Detta ersätter den tidigare s.k. Barn- och Elevskyddslagen.

Syftet med lagstiftningen är att

- Motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. (diskrimineringslagen)
- Motverka kränkande behandling av barn och elever (skollagen 14 kap.)

Diskriminering enligt diskrimineringslagen 1 kap. 4§ (2008:567)

- **Direkt diskriminering**

Någon missgynnas p.g.a. kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Grunden ålder hindrar dock inte tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, F-klass eller det obligatoriska skolväsendet. Särbehandling p.g.a. ålder är tillåtet om den har ett berättigat syfte.

- **Indirekt diskriminering**

Någon missgynnas p.g.a. visst kön, viss könsöverskridande identitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, visst funktionshinder, viss sexuell läggning eller viss ålder genom att till synes neutrala bestämmelser, kriterier eller förfaringsätt tillämpas så att de får en i praktiken diskriminerande effekt. Undantag är såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

- **Trakasserier**

Ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

- **Sexuella trakasserier**

Ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet.

- **Instruktioner att diskriminera**

Order eller instruktioner om att någon ska diskrimineras på ett sätt som avses i ovan diskrimineringsgrunder, och som lämnas åt någon som står i ett uppdrags- eller beroendeförhållande till den som lämnar instruktionen.

Kränkande behandling

Ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet. (skollagen 14 kap. 3§)

En kränkning kan vara

- fysisk (t.ex. att bli utsatt för slag och knuffar)
- verbal (t.ex. att bli hotad eller kallad hora, bög)
- psykosocial (t.ex. att bli utsatt för utfrysning, ryktesspridning)
- text- och bildburen (t.ex. klotter, brev och lappar, e-post, sms och mms).

Kränkningar utförs av en eller flera personer och riktas mot en eller flera personer, kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande och utförs av och drabbar såväl barn som vuxna.

Förbudet gäller uppträdanden gentemot barn/elever från ansvariga inom verksamheten och det omvända d.v.s. när ett barn/en elev kränker en vuxen. Det gäller dock inte befogade tillrättavisningar som syftar till att upprätthålla ordning och en god miljö för barn/elever.

Kränkande behandling är t ex

- beteenden gentemot ett barn/en elev som har sin grund i att barnet/eleven t ex är överviktig, har en viss hårfärg, men kan även föreligga utan att den som kränker anger någon specifik egenskap hos det barn / den elev som utsätts för kränkningarna
- att utan verbala nedsättande omdömen om ett barn/en elev, med jämna mellanrum ge uttryck för sitt missnöje med barnet/eleven genom att t ex knuffa eller sätta krokben
- psykiska kränkningar t ex utfrysning

Repressalier

Om ett barn/en elev har anmält kränkande behandling eller medverkat i en utredning som gäller överträdelser av lagen, så får inte barnet/eleven bestraffas som en följd av detta. (Skollagen 14 kap. 11§)

Vad säger styrdokumentet?

”Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan... aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.” (Skollagen 1 kap 2§)

”Förskolan skall uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten skall präglas av... öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Alla som arbetar i förskolan skall visa respekt för individen” (Lpfö98)

”Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten. Ingen skall i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling. Tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling skall aktivt

motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.” (Lpo 94)

” Förskolor och skolor ska aktivt arbeta med att utveckla barns/elevers förståelse av och respekt för mångfald och jämlikhet”. (Ett av Stenungsunds kommuns verksamhetsmål för barnomsorg/skola 2009-2011)

Ansvar

Rektors ansvar

Rektor ansvarar för att

- det bedrivs ett **målinriktat arbete** för att **motverka** kränkande behandling av barn/elever och aktivt **främja** lika rättigheter och möjligheter för de barn/elever som deltar i verksamheten oavsett diskrimineringslagens grunder (skollagen 14 kap. 6§ och diskrimineringslagen 3 kap. 14§)
- det **varje år upprättas en plan/likabehandlingsplan** (diskrimineringslagen 3 kap. 16 § och skollagen 14 kap. 8§)
- **utreda** omständigheterna och vidta **åtgärder** vid trakasserier

Personalens ansvar

Alla som arbetar inom förskola, grundskola inkl. särskola eller skolbarnomsorg skall

- aktivt motverka diskriminering och kränkningar
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå ifrån ett demokratiskt förhållningsätt
- fullgöra de skyldigheter som anges i kap. 14a i skollagen när de handlar i tjänsten/inom uppdraget

En viktig utgångspunkt är den individuella upplevelsen och att den som uppper att han eller hon blivit kränkt, alltid måste tas på allvar.

Varje händelse med kränkande behandling eller trakasserier ska mötas av en reaktion från de vuxna inom förskola, grundskola inkl. särskola och skolbarnomsorg.

Vill Du läsa mer?

- Skolverkets Allmänna råd och kommentarer För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling (2006)
- ”Förändringar i diskrimineringslagstiftningen som gäller skolområdet”, Cirkulär 09:15, Sveriges Kommuner och Landsting
- ”Olikas lika värde - om arbetet mot mobbning och kränkande behandling, Myndigheten för skolutveckling (2003)
- ”Förebygga diskriminering, främja likabehandling i förskolan”, En handledning från DO, HomO, HO, JämO och BEO (finns som pdf via www.skolinspektionen.se)
- ”Förebygga diskriminering, främja likabehandling i skolan”, En handledning från DO, HomO, HO, JämO och BEO (finns som pdf via www.skolinspektionen.se)
- ”Kränkningar i skolan”, Olle Rimsten, Gleerups
- www.skolverket.se
- www.skolinspektionen.se

Innehåll i den årliga planen mot kränkande behandling/ likabehandlingsplanen

- Utbildningsanordnare skall **årligen upprätta** plan både enligt skollagen och enligt diskrimineringslagen, med i stort sett samma syfte. *Det finns inget som hindrar att dessa två planer slås samman.*
- Lagen ställer även fortsättningsvis krav på **aktiva åtgärder** från verksamheterna för att förhindra och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Åtgärderna bör beskrivas så konkret som möjligt, gärna med exempel som åskådliggör på vilket sätt verksamheten arbetar.
- Planen skall utgå ifrån förskolans/skolans egna lokala behov. I arbetet med att komma fram till vilka dessa behov är skall förskolan/skolan
 1. Kartlägga – genom observation, föräldrasamtal mm.
 2. Göra en nulägesanalys och riskanalys- utifrån kartläggningen.
 3. Sätta upp mål utifrån ovan.
 4. Identifiera vilka åtgärder man ska vidta kopplat till målen.
- Planen upprättas i samband med den årliga kvalitetsredovisningen.

Inledande text/Ställningstagande

- Tydlig markering av avståndstagande ifrån alla former av diskriminering eller kränkande behandling
- Beskrivning av på vilket sätt barn/ elever, vårdnadshavare och personal involveras i arbetet med att upprätta planen.

Kränkande behandling - Skollagen, kap.14 a

Förebygga och förhindra

Planen skall innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Redogörelser skall finnas för

- vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året
- hur de planerade åtgärderna har genomförts (tas in i efterföljande års plan)

Det kan t.ex. handla om att beskriva hur vuxna resp. barn/elever ska agera vid misstanke om kränkande behandling, arbets sättet för att upptäcka kränkande behandling från såväl vuxna som barn/elever och hur en god uppsikt över alla utrymmen där barn/elever befinner sig garanteras (korridorer, förskole/skolgårdar, omklädningsrum, matsalar).

Diskriminering - Diskrimineringslagen

Främja lika rättigheter och möjligheter och förebygga och förhindra trakasserier

Planen ska även innehålla

- en översikt över de åtgärder som behövs för att främja lika rättigheter och möjligheter för de barn/elever som deltar i verksamheten oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning

- en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier
- vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året
- hur de planerade åtgärderna har genomförts (tas in i efterföljande års plan)

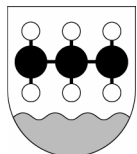
Utreda och åtgärda kränkande behandling eller trakasserier

Planen skall innehålla beskrivningar av

- hur förskolan/skolan skall agera i en akut situation med kränkningar eller trakasserier
- berörda parter roller i arbetet med att utreda och åtgärda
- hur åtgärderna dokumenteras
- rutiner för
 - att utreda anmälan om kränkningar eller trakasserier
 - kontakt med vårdnadshavare
 - uppföljande insatser
 - bedömning av om det som skett bör anmälas till andra myndigheter
 - bedömning av om åtgärdsprogram skall upprättas för en eller flera av de elever som är inblandade i den aktuella situationen.

Bilagor

- Blankett Uppföljningsblankett - Arbeta med att främja likabehandling
Denna blankett kan användas som ett första steg.
- Blankett Utredning vid kränkande behandling eller trakasserier
- Blankett Åtgärdsprogram/Handlingsprogram vid kränkande behandling eller trakasserier
- Blankett Uppföljning av Åtgärdsprogram/Handlingsprogram vid kränkande behandling eller trakasserier

STENUNGSUNDS
KOMMUN

Uppföljningsblankett - Arbete med att främja likabehandling

Kränkande behandling eller diskriminering gäller (kryssa i aktuell ruta)

- Direkt diskriminering** p.g.a. kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder
- Indirekt diskriminering
- Trakasserier** utifrån diskrimineringsgrunderna
- Sexuella trakasserier
- Instruktioner att diskriminera
- Kränkande behandling** t ex mobbning, misshandel, ofredande, olaga hot etc.
- Repressalier**

Barnets/Elevens namn: _____

Händelse

Åtgärd

Datum för uppföljning av åtgärd _____

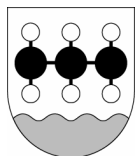
Datum _____

Elevens underskrift

Personals underskrift

Vårdnadshavarna underrättade, datum

Rektors underskrift

STENUNGSUNDS
KOMMUN

1(2)

Utredning vid kränkande behandling eller trakasserier

Första steg vid allvarligare fall, skall vid behov kompletteras med Handlingsprogram vid kränkande behandling eller trakasserier

Datum	Ansvarig för utredning (alltid rektor/ledning vid kränkning/trakasserier från personal mot barn/elev)	
Ansvarig rektor		Telefon
Anmälare/Vem har uppmärksammat kränkningarna/trakasserier? (Efternamn och tilltalsnamn)		
Vem är den/de drabbade (om annan än anmälaren)? (Efternamn och tilltalsnamn)		Förskola/skola, Klass
Barn/Elev(er)/Person(er) som uppges ha deltagit i kränkningen/trakasserier (För- och efternamn)		
Beskrivning av vad som hänt Hur uppfattar den som anmäler situationen? Skäl och omständigheter som framförs		
Hur upplever den som anmälaren anser ha blivit kränkt/trakasserad situationen (om annan än anmälaren)? Skäl och omständigheter som framförs		
Hänvisar anmälaren till skrivna beslut, regler, policydokument eller liknande? Om ja, ange vilka		
Hänvisar anmälaren till uttalanden, muntliga instruktioner eller liknande? Om ja, ange vilka		

Anmäls diskriminering p.g.a.

- Kön
 Etnisk tillhörighet
 Religion eller annan trosuppfattning
 Sexuell läggning
 Funktionshinder

Anmäls

Indirekt diskriminering Ja NejTrakasserier Ja NejSexuella trakasserier Ja NejInstruktioner att diskriminera Ja NejRepressalier Ja Nej

Avser anmälan

- Misshandel
 Ofredande
 Olaga hot
 Annat, ange vad

Barn/Elever har kallats till samtal enligt följande (Datum och Namn)

Datum för uppföljningssamtal

Kontakt med berörda barns/elevs vårdnadshavare (bör ske så snart som möjligt)

 Ja, ange när och hur samt namn på kontaktad vårdnadshavare Nej, ange varför

Kontakt med skolchef

 Ja, ange när och hur Nej, ange varför

Anmälan till polis, datum

Anmälan till Socialtjänst, datum

Arbetsmiljöverket underrättat, datum (vid händelser som inneburit allvarlig fara för liv eller hälsa)

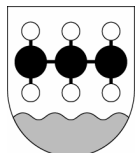
Kränkningen har upphört

Datum

Underskrift utredare

Kränkningen har inte upphört

Insatser enligt Åtgärdsprogram upprättat den (datum)

STENUNGSUNDS
KOMMUN

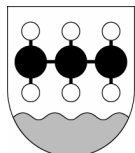
1(2)

Åtgärdsprogram/Handlingsprogram vid kränkande behandling eller diskriminering

- Kan upprättas både för den/de som utfört kränkningen och för det barn/den elev/den person som blivit utsatt.
- Barnet/eleven och dennes vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta vid upprättande av åtgärdsprogram.

Datum	Ansvarig rektor	
Namn på barn/elev	Förskola/skola	Klass
Närvarande (namn och funktion)		
Nuläge		
Mål		

Åtgärder på Organisations-, Grupp- och Individnivå:		
Organisation Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig	Grupp Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig	Individ Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig
Datum för uppföljning		
Underskrifter		
Barn/Elev/Berörd person	Vårdnadshavare	
Rektor		

STENUNGSUNDS
KOMMUN

1(1)

Uppföljning av Åtgärdsprogram/Handlingsprogram vid kränkande behandling eller diskriminering

Datum		Ansvarig rektor	
Namn på barn/elev som utsatts för kränkning		Förskola/skola	Klass
Närvarande (namn och funktion)			
Hur har det gått?			
Är målet uppnått? Om inte - vad ska vi arbeta vidare med för att uppnå målet på organisations-, grupp och individnivå? (Beskriv i fält nedan)			
Organisation Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig	Grupp Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig	Individ Så här arbetar vi (akut och på sikt) Ansvarig	
Nytt datum för uppföljning			
Underskrifter			
Målet uppnått/ Åtgärdsprogram avslutas		Datum	
Underskrifter			
Elev	Vårdnadshavare		
Rektor			